

Az Aquincumi Múzeum kisebb feltárásainak helyszínei és eredményei a 2003. évben

1. Budapest, III. ker., Árpád utca – Ipartelep utca – Ságvári E. utca által határolt terület (Hrsz.: 63902/6)

A Budapesti Történeti Múzeum Ős- és Népvándorláskori Osztálya a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság megbízásából a szóban forgó területen 2003. szeptember 3–8. között régészeti próbafeltárást végzett. A munka szükségességét a Püskösdfürdő közismert lelőhelyeinek és a dunai partszakasz relatív közelsége mellett a Szentendrei út melletti Shell kútnál talált középkori leletek, illetve a *vicus Vindonia-nus* feltételezett maradványai indokolták.

A területen 4+1 szerállásos tűzoltólaktanya és sportpálya épül, előbbinek cölöpalapozása miatt a leendő épületen kívül terveztük két, egymásra merőleges kutatóárok létesítését. A nagyjából 130×130×100 méter oldalhosszúságú, háromszög alakú, beépítetlen, füves, bokros telek járósíntje a mai utcaszinthez képest 1,5–2 méterrel magasabban terül el; e feltöltés minden bizonnyal békásmegyéri lakótelep építése során keletkezett, valamikor az 1970-es évek végén.

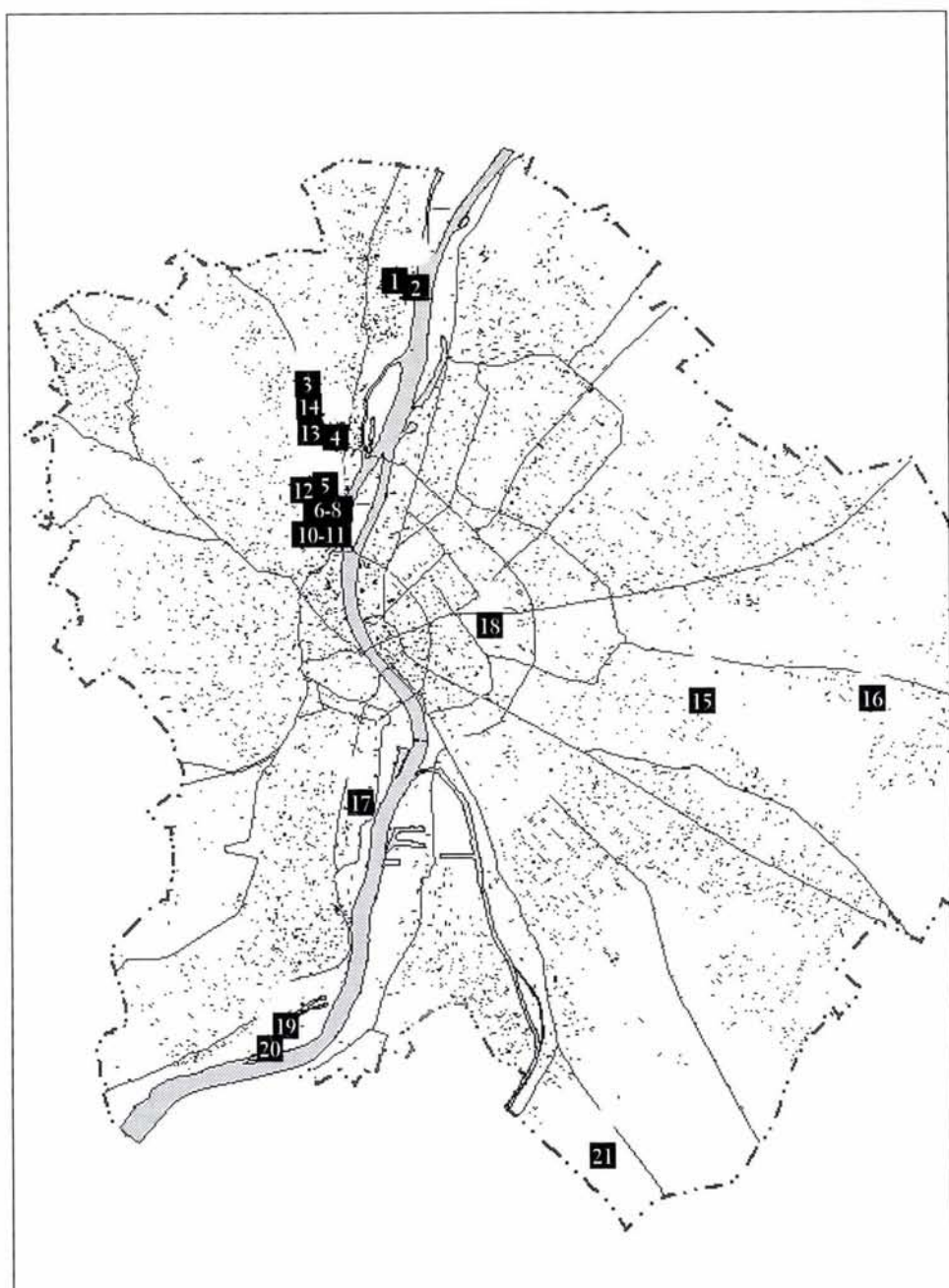
Az 1. szondát északkelet–délnyugati irányban az Ipartelep-Árpád utca sarkától az Árpád utca vonalában, a Csillaghegyi árok mai patakmedre mentén húztuk meg 50 méter hosszúságban, 6 méter szélesség-

ben. Mivel 1,6–1,8 méter mélységben még javában újkori sittes feltöltésben jártunk, kénytelenek voltunk a további mélyítést már egy keskenyebb, 3 méter széles sávban végezni.

Mintegy 2,6–3 méter mélységben értünk el egy homogén, antropogén bolygatótól teljesen mentes sötétbarna-szürkés, igen kemény, tömött iszapos-agyagos réteget, mely a GEORAM Kft. által végzett talajmechanikai vizsgálatok szerint a Duna holocén kori ártéri üledéke. E réteg legfelső, az újkori sittel közvetlenül érintkező részéből néhány újkori és egy római kori kerámiatöredéket gyűjtöttünk. A szonda déli végében egy 3×3 méteres négyzetben további 75 centimétert mélyültünk, ahol egy szürkésbarna kis kavicsokat tartalmazó rétegbe értünk.

Tekintettel az 1. szonda régészeti negatív jellegére, a kitermelt hatalmas méretű földdepóra, valamint arra a tényre, hogy az itt tapasztalt rétegvizonyok teljességgel megegyeznek az egész építési területre hasonló viszonyokat mutató fúrásminták eredményeivel, a 2. szonda megnyitását szakmailag már nem tartottuk indokoltnak.

A szóban forgó terület egykor minden bizonnyal a környező területekhez képest mélyebb, az emberi megtelepedésre alkalmatlan áradmányos térszín lehetett. A

1. kép. Az Aquincumi Múzeum kisebb feltárásainak helyszínei

közeli magaslatoikon való emberi jelenlétre utallhat a néhány római- és újkori cseréptöredék.

Szilas Gábor

2. Budapest, III. ker., Piroska utca 3–5. (Hrsz.: 63573)

Múzeumunk 2003. szeptember 26. és október 6. között végzett szondázást a fent említett telken. A területen szálloda bővítése kezdődött, amelyhez újonnan kialakítandó medencék is társulnak. A terület a Duna partján található, Békásmegyertől délre. A telek közvetlen környezetében, a Királyok útja nyomvonalában korábban Schreiber Rózsa európai jelentőségű bronzkori temetőt tárt fel, (KALICZ–KALICZ-SCHREIBER 1991, 161–196) illetve számolni lehetett a római kori limesút egy szakaszának, esetleg őrtoronynak az előkerülésével.

A terület közművekkel erősen bolygott volt. Két kisebb szondában megfigyelt rétegsor a következő volt:

2. kép: Római kori fríz töredék

- világosszürke újkori feltöltés (homok)
- sötétebb-szürkésbarna homokrétég (újkor)
- fekete zsíros talajréteg, amely nyugat felé vastagodik, észak felé pedig lejt, vékonyodik (ebből néhány őskori kerámiatöredék került elő).
- sárga agyagos altalaj, néhol mészkonglomerátumokkal.

Dunai eredetű kavics, sóder nem került elő egyik felületrészben sem, áradásos nyomokat sem észleltünk.

A fenti rétegsorokban – néhány őskori töredéket leszámítva régészeti jelenség, objektum nem volt, csak egy sekély, bizonytalan korú, nagy valószínűséggel újkori beásást regisztráltunk.

A helyszínen vizsgálódó Mindszenty Andrea geológussal közösen arra a következtetésre jutottunk, hogy területrészünk szigetszerű képződmény lehetett a korábbi évezredekben, amelynek központi részét találtuk meg. Erre utallhat a vastagodó és vékonyodó fekete, zsíros réteg az altalaj felett. A szórványos őskori anyag jelenléte a temető közelségével magyarázható. Római kori beépítettség, használat nyomai nem voltak megfigyelhetőek.

A területen zajló építkezés során a felújítás alatt lévő szállodaépület alapját több ponton átfúrták, csatornavezetés céljából. Egy ilyen fúrásmagból római kori, faragott mészkő fríztöredék került ki, amely az épület egykori alapbetonozásakor kerülhetett ide. (2. kép) Származási helye ismeretlen, több darab nem került elő.

T. Láng Orsolya

Irodalom:

KALICZ–KALICZ-SCHREIBER 1991
– Kalicz N. – Schreiber R., Die spätbronze-

zeitliche Gräberfeld in Budapest. Prähistorische Zeitschrift (1991) 161–196.

3. Budapest, III. ker., Csillaghegyi út 22. (Hrsz.: 19910/18-19)

Múzeumunk 2003. április 8-tól folytatta az előző év december 11-én, a rendkívül hideg időjárás miatt felfüggesztett feltárást. A 30 méter hosszú és 2,5 méter széles területen a következő rétegsor volt megfigyelhető:

1. A legújabb kori feltöltés, melyből többek között egy 1886. évi veret került elő

2. Alatta világosabb barna, vékony réteg húzódott

3. Ez alatt egy zárt sötétbarna szint következett. Ez a réteg anyagában, színében megfelelni látszik a közelben megfigyelt talajréteggel, amelyet ott Kr. u. 4. századi érmek és római kori kerámia keltezett, illetve keréknyomok utaltak egy kisebb földút jelenlétére. (LÁNG–SZILAS 2003, 111–114) Mostani területünkön árkokat találtunk ezen a szinten, amelyek szélessége 30–50 centiméter között változott, egy részük egymással párhuzamosan, észak–déli, más részük, szintén párhuzamosan kelet–nyugati irányú volt. Az egymást metsző, összesen 14 darab ároknál kiágazásokat is megfigyelhettünk. Az árkok nagy része sekély volt (30 centiméter mély) U keresztmetszettel, két esetben pedig (a felület keleti és nyugati végében) mélyebb (80 centiméter – 1 méter) V keresztmetszetű volt. Az árokbetöltésekből nagyon kevés római és őskori kerámiatöredék származik, illetve bronz fibuladarab. Az árkok elhelyezkedése és mélysége arra utal, hogy a római korban ez esetleg egy mezőgazdasági művelés alatt álló terület volt, így ezek szántásnyomok, vízelvezető

árkok lehetnek. A tavalyi év során a délnyugat felől szomszédos teleken (Hrsz.: 19905/11) hasonló irányítású objektumokat figyeltünk meg, sajnos már csak metszetben. A geodéziai felmérések összevetése után lehetőség lesz a jelenségek pontosabb értelmezésére. Az sem zárható ki, hogy a közelben Zsidi P. által feltárt ún. Kaszásdűlő–Csikós utcai villagazdasághoz tartozó földterületről van szó.

4. Az árkok rétege alatt a környéken már több helyen regisztrált fehérmurvás szint következett, amelynek felszínéről cölöplyukak mélyültek az alatta húzódó narancssárga, sóderes szintbe. Ezek, az itt rendszert nem mutató cölöphelyek talán a körülbelül 100 méterre délre, a Bojtár utca 34. alatt előkerült késő bronzkori telep északnyugati széléhez tartozhattak.

5. Ezt a már említett narancssárga, sóderes, kőporos rétegsor követi, amelyben régészeti jelenségek már nem voltak, a geológiai meghatározás szerint pleisztocén törmelékéről van szó.

A terület közvetlen környezetében az elmúlt két évben több megfigyelést és feltárást is végeztünk. A jelen telken végzett geodéziai felmérések összevetése az említett szomszédos telkek adataival nagy mértékben elősegíti majd az előkerült régészeti jelenségek együttes értelmezését.

T. Láng Orsolya

Irodalom:

LÁNG–SZILAS 2003 – Láng O. – Szilas G.: Római kori maradványok és késő bronzkori településnyomok Kaszásdűlőn (Remains from the Roman period and Late Bronze Age settlement traces at Kaszásdűlő) *AqFüz* 9 (2003) 111–114.

4. Budapest, III. ker., Rádl árok utca 1.
(Hrsz.: 18634/4)

2003. június 23–27. között szondázást végeztünk a III. ker. Önkormányzat, a Költéségetési Szerveket Kiszolgáló Intézmény megbízásából, egy már fönnálló tornacsarnok kibővítését megelőzően, annak tervezett keleti falának vonalában. A környék rétegtani viszonyainak előzetes ismerete ugyanis elképzelhetővé tette, hogy a vidék történeti időkben nedvesebb éghajlatú területének esetleg egy olyan kiemelkedése található a telken, amely régészeti emlékeket rejt. A tornaterem bővítésének kisebb léptéke elégséges tette egy 15×1,3 méter nagyságú, északkelet–délnyugati irányú kutatóárok meghúzását, amely a következő eredményekkel járt.

Régészeti réteget a sárgásszürke agyagos altalajig, 1,5 méteres mélységig, nem találtunk. Az altalaj felett különböző vaskiválást jelentős mennyiségben tartalmazó barna humuszos rétegek következtek. A humuszos rétegek felett, a felszíntől átlagosan 0,7-0,8 méter mélységben már újkori salakos törmelék található, mely számos újkori és néhány középkori kerámiadarabot tartalmazott, melyek feltételezhetően a környék valamelyik lelőhelyéről a salakkal és az építési törmelékkel együtt kerültek ide. A szonda azt mutatja, hogy a terület meglehetősen vízjárta volt a történeti időkben.

Lassányi Gábor

5. Budapest, III. ker., Hunor utca 56–58.
(Hrsz.: 18765/1, 18767)

A régi textilfestő gyár szomszédságában lévő telek területén épülő három tömb-

ből álló házcsoport kivitelezése előtt próbaásatást végeztünk. Az Árpád-forrás, a Vörösvári út és a Bécsi út által határolt háromszögben lévő lelőhelyet az újkori térképek vizes rétként jelölték. A kutatással arra szeretnénk volna választ kapni, hogy a korábbi időszakokban milyen jellegű hasznosítás nyomai mutatkoznak, esetleg vannak-e településnyomok. Az ásatás eredményei és a munkánkat kiegészítő geo-pedológiai vizsgálatok (Mind-szenty Andrea, Horváth Zoltán, Krolopp Endre) alapján kiderült, hogy a források a római korban befoglalt források vizét mesterséges úton vezették a Dunába. Ezáltal feltöltődtek a források környezetében kialakult tavacsok. A telek területén húzódó egyik ilyen tó mésztufa feneké felett kő- és téglatörmelék, humuszos rétegből római kori szórvány anyag került elő. Az ásatási terület keleti részén az újkori beásások között néhány sekély, római korra keltezett beásást bontottunk ki. Tehát a feltett kérdéseinkre negatív választ kaptunk.

A feltárás folyamán igen magas talajvízzel kellett megküzdenünk, ami az egész területre jellemző, ugyanis a ma is működő Árpád-forrásra települt textilüzem megszünetését követően nem biztosították a forrásvíz elvezetését. Ennek következtében a 19 fokos hévíz „visszafoglalta” régi területeit.

Tóth Anikó – Kárpáti Zoltán

6. Budapest, III. ker., Bécsi út 130.
(Hrsz.: 16213)

Az előző évben feltárt Kiscelli utca 98. (KIRCHHOF–HORVÁTH 2003, 53–64) telek keleti szomszédságában, a Bécsi út 130. telken, a Lakásinvest Kft. megbízá-

sából, lehetőségünk nyílt folytatni a régészeti kutatásokat. A telek, az aquincumi canabae nyugati peremén, az ún. Bécsi úti kerámiaműhely közelében helyezkedik el. (PARRAGI 1971, 60–79, PARRAGI 1973, 260–261, PARRAGI 1976, 163–169) A telek, fekvését tekintve, a Hármashatár-hegy déli vonulatát követő hegyoldalon található. A kutatott terület nyugati végében, a szomszédos telek területéről áthúzódó apróköves-téglás planírozások kerültek elő, keleti felében az alapozási szinttel nem bolygattak római rétegeket. A régészeti rétegek alapozási szint alatti tagozódásának megismeréséhez kelet–nyugati irányban, 7 méter hosszú kutatóárkot nyitottunk. A római kulturréteg a hegy lejtésével megegyezően erősen lejtett a keleti irányba. Az árok mélyítése során több, különböző periódushoz tartozó köves-téglás planírozási réteget tártunk fel egymás alatt. A kutatóárok további mélyítése során a helyi kiscelli sárgás-szürke agyag természetes képződménye, elszórtan nagyobb kövekkel, mutatkozott. A római réteg alatt őskori objektum vagy lelet nem került elő.

Kirchhof Anita

Irodalom:

KIRCHHOF–HORVÁTH 2003 – Kirchhof A. – Horváth L. A.: Régészeti kutatások az aquincumi canabae nyugati, ipari régiójában. *Aqfűz* 9 (2003) 53–64.

PARRAGI 1971 – Parragi Gy.: Koracsászár kori fazekasműhely Óbudán. *ArchÉrt* 98 (1971) 60–79.

PARRAGI 1973 – Parragi Gy.: III. Bécsi út 122. *BudRég* 23 (1973) 260–261, 24., 25.

PARRAGI 1976 – Parragi Gy.: A Bécsi úti ásatások újabb eredményei. *BudRég* 24 (1976) 163–169.

7. Budapest, III. ker., Tímár utca 25.
– Zápor utca 12a (Hrsz.: 17506, 17505)

Rövid feltárást végeztünk a Propszt Kft. megbízásából, az aquincumi katonaváros délnyugati részén található, Tímár utca 25. és Zápor utca 12a saroktelek területén. A társasház alapozásával római kori rétegeket nem bolygattak meg. Egy helyen, liftakna lesüllyesztésekor, nyílt lehetőségünk a mélyebben fekvő rétegek kutatására. Az újkori feltöltések alatt megfigyelt római sötétbarna rétegből szórványosan apróbb téga- és kerámiatöredékek kerültek elő.

Kirchhof Anita

8. Budapest, III. ker., San Marco utca 6–8. (Hrsz.: 17515)

A Fischer Bau Kft. megbízásából egyhetes kutatást végeztünk a San Marco utca 6–8. számú telek területén, amely az aquincumi katonaváros dél–nyugati részén található. A benyújtott tervek alapján végzett megelőző feltárás során, a környéken több helyen is megfigyelt, újkori meszes feltöltéssel találkoztunk telket átfogó kutatóárkainkban. Sajnos, 2004. januárjában módosították az alapozási terveket, amelyről a Múzeumot nem értesítették. A telek területén több helyen egészen az altalaig lemélyítették, amely során római rétegeket és objektumokat semmisítettek meg. Az északi liftakna kiásásában északkelet–délnyugati irányú római fal és falkiszédés maradványait figyeltük meg.

Kirchhof Anita

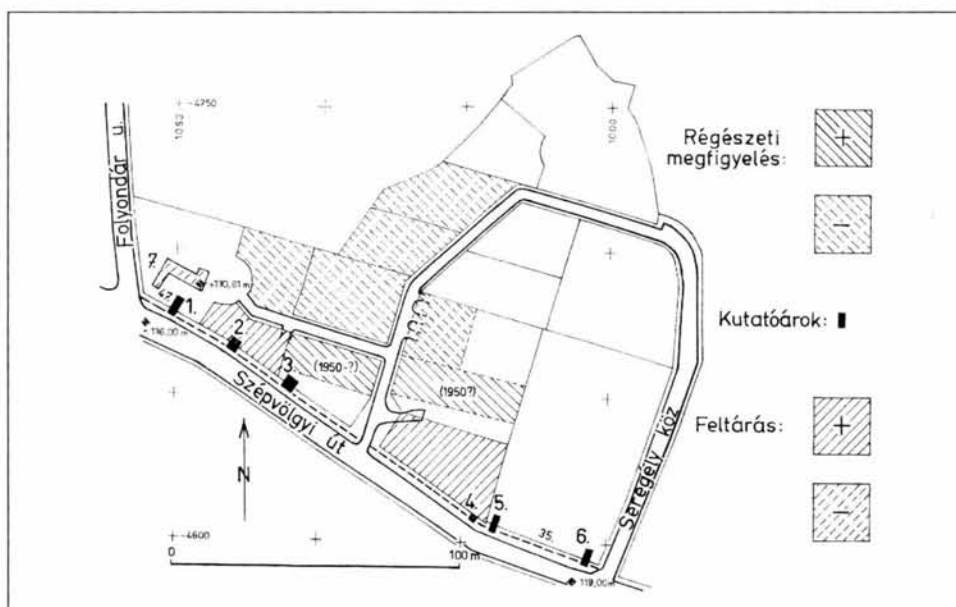
9. Budapest, III. ker., Kiscelli köz 17.
(Hrsz.: 16391/8)

A Raiffeisen Bank megbízásából a Kiscelli köz 17. számú telken iskolaépítést megelőző ásatást folytattunk. A telek erősen lejtős hegyoldal egyik teraszán fekszik, amely ideális környezet lenne római megtelepedésre, villagazdaság létesítésére. Ennek reményében a terület rétegződésének kutatásához, négy kutatóárkot nyitottunk. A terület keleti felén, az újkori feltöltés alatt közvetlenül, kiscelli sárga-szürke agyagrétegek, majd ezt követően sárga homogén agyagréteg következett, a telek észak–nyugati régiójában viszont az újkor alatt világosbarna természetes agyagréteget az ismert kiscelli agyag váltotta fel. Régészeti réteg, illetve objektum nem került elő.

Kirchhof Anita

10. Budapest, III. ker., Szépvölgyi út 47.
(Hrsz.: 14868/27)

2003. május 5. és 9. között újabb próbaásatást végeztünk a Mechanikai Mérőműszerek Gyára egykori területén. (3. kép: 7) 1951-től, a régi Téglagyár helyére költöző MMG. telephelyen, Nagy Tibor megfigyelései és leletmentése után, nem volt további lehetőség a római emlékek kutatására, hiába kerültek elő a császárkultusz ritka emlékei, épületmaradványok és népvándorlás kori sírok. Az úgynevezett „helytartói villa” környezete csak a 20. század végi nagy átalakítások kezdetén vált ismét megközelíthetővé az ásatók számára. (FACSÁDY 1997) 2001-től az új óbudai Irodapark építése felgyorsult, s az alapozási munkákat megelőzően, R. Facsády Annamária és Kárpáti Zoltán nagyobb, összefüggő területet vizsgálhattott át. Római kori beépítettség nyomai

3. kép: Budapest, III. ker. Szépvölgyi út 35–47. szám alatti Irodapark feltárásainak és régészeti megfigyeléseinek helyszínrajza 1950 és 2003 között (rajz: Hable Tibor)

kerültek elő a főbejárattól délkeletre és szórványosabban az északnyugatra lévő telken is. A Szépvölgyi úttól tovább egy újkori agyagbánya és a modern beépítések miatt, minden korábbi emlék elpusztult. (FACSÁDY 2002) Hasonló, elszomorító képet nyújtott a Szépvölgyi út 47. számú parcella is, már feltárás megkezdése előtt. Itt, korábban a Mátyás hegy déli oldalát lefaragva alakítottak ki nagyobb, beépíthető felületet. Kisebb „Z” alaprajzú ásatási szelvényünk megnyitásához először egy modern szerelősarnok beton alapozását kellett feltörni. Ennek alja a Folyondár utca felőli sarokban 6-7 méter mélységben volt a mai járdaszint alatt! Kézi erővel további 1 métert mélyítettünk, de kizárólag löszös pleisztocén kori üledéket és kőzet-törmelék rétegeket találtunk, melyekből csak néhány fosszilis állatsont került elő.

Hable Tibor

11. Budapest, III. ker., Szépvölgyi út (Hrsz.: 14866/1); – a Szépvölgyi út vonalvezetésének korrekciója

2003 nyarán megkezdődött a Szépvölgyi út átalakítása. A Fővárosi Önkormányzat tulajdonában lévő főút – a tervek szerint – 3 méterrel (egy teljes új forgalmi sávval) bővül északi irányban, a Seregély köz és Folyondár utca közötti szakaszon. A közműhalozat új nyomvonalát, 2003 május 12. és 23. között, hat kutatóórákkal vizsgáltuk át, a PROFORM Rt. megbízásából. (3. kép: 1–6) Sajnos a kivitelezési terveknek megfelelően egyik ponton sem szondázhattunk 220 centiméternél mélyebben. Eddig a mélységig kizárólag újkori feltöltést, recens leletanyagot és modern közműveket találtunk az 1., a 2.

és a 6. kutatóórákban. Északkelet–dél-nyugati irányú, 70 centiméter széles, *opus incertum* jellegű fal alapozását tártuk fel a 3. helyszínen, de római kori leletanyag ennek környezetéből sem került elő. Végül a 4. és 5. kutatóárok aljában, löszös, humuszos alaprétegből néhány szórvány cserepet gyűjthettünk.

Hable Tibor

Irodalom:

FACSÁDY 1997 – R. Facsády A.: Bp. III. ker., Szépvölgyi út 39. Az Aquincumi Múzeum kisebb szondázó jellegű feltárásai, kisebb leletmentései és régészeti megfigyelései az 1996. évben, Aqfűz 2 (1997) 81.

FACSÁDY 2002 – R. Facsády A.: Feltárások az úgynevezett „helytartói villa” területén. Aqfűz 8 (2002) 15–20.

12. Budapest, III. ker., Kecske utca 13–15. (Hrsz.: 14733/7)

2003 december 11-én régészeti megfigyelést végeztünk a TRIÁRIUS Kft. tulajdonában lévő ingatlanon. A terület környezetében, – a Kecske utca újkori kialakítása (tereprendezés, feltöltés), valamint a folyamatos sorházas beépítések alapozási megoldásai (szűk és sekély sáv-, illetve lemezalapozás) miatt – már korábban is csak a földmunkák régészeti megfigyelését tartottuk indokoltnak. Lásd: Kecske utca 19–21. (2001), Kecske utca 17 (2002). A telek nyugati szélén, kézi erővel kiásott sávalapban most is csak szemetes, újkori feltöltést lehetett megfigyelni 113 és 111 méter tengerszint feletti magasságok között, majd 20-25 centiméter

vastag, barna, agyagos réteget, alatta pedig a geológiai ősfelszínt. A keleti oldalon, a modern feltöltés alatt, 107 méter körül, átmenet nélkül jelentkezett a geológiai réteg. Római és újkori, szórvány cserepeken kívül egyéb, értékelhető leletanyagot nem találtunk.

Hable Tibor

13. Próbafeltárás a Bécsi út északi részén (Budapest, III. ker., Bécsi út 267., Hrsz.: 16895/3)

A III. ker., Bécsi út 267. szám alatti területen a volt Selyemipari Vállalat használaton kívüli épületei állnak. A jelenleg olasz érdekeltségű cég tulajdonában lévő régi üzemépületeket, némi átalakítással, bővítéssel, különböző célra hasznosítják. A 23. számú épület és az ún. volt öltözőépület között összekötő folyosót létesítettek, ezért a területen a leendő összekötő folyosó helyén 2003. július 28. és augusztus 1. között próbafeltárást végeztünk.

A feltárás során a leendő alapozási árkok helyén tűztük ki a két, 1 méter széles, észak–déli irányú kutatóárkot. Mivel az alapozási sávok között a jelenlegi talajszintet feltöltéssel megemelik, ezért az alapozás mélysége a jelenlegi szint alá mindössze 120 centiméter mélyre nyúlik. A terület teljes hosszában az alapozás mélységéig legújabb kori rétegeket – különböző anyagú planírozási nyomokat – figyeltünk meg, régészeti jelenségre nem bukkantunk.

R. Facsády Annamária

14. Budapest, III. ker., Bécsi út 337. (Hrsz.: 19907/1)

A BTM Aquincumi Múzeuma 2003. június 2. és 27. között szondázó jellegű régészeti feltárást végzett a fent említett területen. A munkálatokra azért volt szükség, mert a telken az ESSO Hungária Kft. benzinkút építést tervez. A terület a Bécsi út keleti oldalán fekszik és erősen lejt kelet felé. A beruházó a terület déli részét már feltöltötte a Bécsi út jelenlegi szintjéig, így csak a telek északi részén volt módunk kutatni.

A terület közvetlen környezetében több régészeti lelőhely is ismert: egy, a késő bronzkorra keltezhető telep maradványai kerültek elő a Bojtár utca 34. és Csillaghegyi út 22. telkeken. (LÁNG–SZILAS 2003, 111–114) Ugyanezen a telken késő római kori rétegeket, illetve valószínűleg szintén a római korra tehető szántásnyomokat regisztráltunk. A jelen területtől északra, a volt orosz laktanya területén pedig jelenleg is folyik az ún. Testvérhegyi villa és az itt futó északnyugat–délkeleti irányú, több periódusú út feltárása. Ugyanezen út részletét találta meg 1934-ben Garády Sándor a közeli Óbudai temető területén is. (GARÁDY 1938, 184–187)

Mindezek ismeretében a területen az őskori telep folytatását (lezárodást) illetve esetleg római kori útrészletek, mezőgazdasági művelés nyomait vártuk. A telken kelet–nyugati irányban, a Bécsi útra merőlegesen alakítottunk ki egy 5×58 méter alapterületű árkot. Az árokban a következő rétegsort regisztráltuk:

1. A legfelső humuszréteg körülbelül 40–50 centiméter vastag volt, ebben újkori anyag volt, de egy késő római érem is előkerült ebből a rétegből. A terület nyugati

végén egy keskeny és sekély (60 centiméter széles) árkot regisztráltunk, sötétebb betöltéssel, ebből egy vas lándzsahegy(?) került elő. A felület déli részén kis cölöplyuk mutatkozott, ennek beásási szintje nem volt megfigyelhető, újkori mázas töredék jött elő belőle.

2. Alatta egy sötétbarna, tömör réteg következett, ebből több ponton őskori kerámia-töredékek kerültek elő. Objektum nem mutatkozott.

3. Ez alatt egy világosabb barna réteg mutatkozott a teljes felületen, ebből is került elő őskori anyag. A felület déli részén kis cölöplyuk mutatkozott, ebből is őskori töredék jött elő.

4. Alatta vékony (2-3 centiméter) fehér murvaréteg került elő, amely igen hasonló a Bojtár utca 34. és a Csillaghegyi út 22. alatt megfigyelt, jóval vastagabb fehér murvaréteghoz. A vastagságbeli különbség oka lehet, hogy a jelen terület a hegy egykori oldalához tartozott és innen még nagyrészt lemosódott ez a hordalékanyag, amely a mélyebben fekvő két telken már lerakódott és felhalmozódott. Objektum vagy leletanyag innen már nem került elő.

5. A terület altalajaként értékelhető a sárga tömör agyagos réteg (a hegy anyaga) amely esetünkben a rétegsor alját jelentette. Leletanyag innen sem került elő.

A terület viszonylag gyér régészeti anyaga azt mutatja, hogy az őskori telep itt már nem húzódott tovább nyugat felé, a szórványos kerámiaanyag azonban mindenképpen jelzik ennek közelségét. A római objektumok hiánya pedig egyértelműen mutatja, hogy a feltételezett diagonális út nem ebben az irányban futott, és mezőgazdasági művelés nyoma sem maradt meg ezen a területen. Az is elképzelhető, hogy az erózió miatt már elpusztultak a vonatkozó rétegsorok. Az újkori rétegben

regisztrált árok pontos kora és funkciója a kevés rendelkezésre álló adat alapján nem megállapítható.

T. Láng Orsolya

Irodalom:

LÁNG-SZILAS 2003 – Láng O. – Szilas G.: Római kori maradványok és késő bronzkori településnyomok Kászásdűlőn. AqFüz 9 (2003) 111–114.

GARÁDY 1938 – Garády S.: Az Aquincum-Brigetiói római út felkutatása az óbudai Aranyhegyi árok mentén. Laureae Aquincensces DissPan II, 10 I (1938) 184–187.

15. Budapest X. ker., Jászberényi út 43–47. szám alatt (Hrsz.: 41007/1)

A Plusz Élelmiszerdiszkont Kft. megbízásából Budapest X. ker., Jászberényi út 43–47. szám alatti telken 2003. január 22. és február 11. között végeztünk szondázó ásatást. A feltárást a szomszédos telken előkerült középső bronzkori temetőrészlet (KŐSZEGI 1984) közelsége tette szükségessé. Mivel az előzetes adatok alapján nem volt pontosan eldönthető, hogy az újkori építkezések milyen mélységben bolygatták a talajt, a beruházóval kötött megállapodás értelmében a teljes területre kiterjedő feltárást egy 5×30 méteres felületre korlátozó szondázó ásatás előzte meg, amelynek eredményétől tettük függővé a további feltárások szükségességét.

A szondázó ásatás alapján megállapítható volt, hogy a változó mélységben (50–180 centiméter) jelentkező bolygatlan altalajt közvetlenül újkori építési törmelék, salak fedi, azaz az egykori

kultúrréteg teljesen elpusztult. Az ásás során egyetlen régészeti lelet került elő: a 3. szelvényből egy újkori közműárok törmelékes betöltéséből avar kori hullámvonaldíszes kerámiatöredék, amely feltehetően a közelben fekvő Rákos-Vasútállomás lelőhelyen előkerült avar leletekkel (NAGY 1998, 77) hozható összefüggésbe, és a közműárok építése során kerülhetett ide.

A szondázás eredményei alapján a teljes területre kiterjedő további feltárást nem láttuk indokoltnak, az építkezés földmunkái régészeti szakfelügyelet mellett folytak, ennek során egyértelműen látszott, hogy a sárga altalajt a teljes területen újkori feltöltés fedi, újabb régészeti lelet a földmunkák alatt nem került elő.

Reményi László

Irodalom:

KŐSZEGI 1984 – Kőszegi, E: Mittelbronzezeitliche Grabfunde aus Budapest X. Bezirk, Jászberényi Strasse. Comm-ArchHung 1984, 31–40.

NAGY 1998 – Nagy, M.: Avarzeitliche Gräberfelder im Stadtgebiet von Budapest I-II. Budapest 1998.

16. Budapest X. ker., Keresztúri út 210. szám alatt (Hrsz.: 42537)

A Danone Kft. megkeresésére 2003. március 25–27. között a Budapesti Történeti Múzeum megelőző feltárást végzett a Budapest X. ker., Keresztúri út 210. szám alatti telken. A megelőző feltárással azért került sor, mert a tulajdonos a régészeti érdekességű területen ivóvíz kutakat kívánt létesíteni. A feltárást a Nagy Margit által 1972-ben a telken folytatott ása-

tás – amelynek során szarmata objektumok kerültek elő – tette szükségessé.

A két egymás mellett fekvő 170×290 centiméteres szelvényekben megfigyelhető volt, hogy a területet 150-160 centiméteres mélységig újkori feltöltés fedi, ebből recens leletek (tégla, üveg, vas, műanyag) mellett, néhány szarmata kerámiatöredék került elő. Az újkori feltöltés alatt megtalált szürkés-sárga altalajban régészeti objektumokra, leletekre utaló jelenséget nem figyeltünk meg. A feltárást alapján megállapítható, hogy a területen az elmúlt évtizedekben komoly tereprendezés folyt, amelynek következtében a telek távolabbi részén fekvő szarmata lelőhely is megsérülhetett, innen kerülhettek át a szórvány régészeti leletek.

Reményi László

17. Budapest, XI. ker., Sopron utca 61, Hrsz.: 3838/3)

A Gimesi Kft. megbízásából augusztus 27. és szeptember 4. között rövid feltárást végeztünk a Sopron utca 61. számú telken, ahol egy pincegarázzsal ellátott lakóház építését tervezték. A kutatási felületek kimérésénél tekintetbe kellett vennünk, hogy a telek középső részén szervíz utat kellett biztosítani a telek nyugati végében lévő raktárhelyiségek felé.

Összesen mintegy 120 négyzetméter felületet tudtunk megkutatni, amely az építendő lakóház alapterületének körülbelül 80 százalékra terjedt ki.

A telek keleti részén, a Sopron utcai bejárat közelében késő bronzkori gödörobjektumok kerültek elő a felszíntől alig 20-30 centiméterre, újkori kőfalak által részben bolygatva. A sárga löszös alta-

lajba ásott gödrök betöltésében gazdag kerámiaanyagot találtunk, amelyek közül kiemelendő egy turbántekercses és egy behúzott peremű tálka, valamint egy éles hasvonalú, perem fölé húzott fülű csésze, amelynek omphaloszát benyomkodott pontok veszik körül.

Hasonló telepanyag ismert a közeli Nándorfehérvár utca – Sztregova utca sarkáról, ahol Kőszegi Frigyes végzett leletmentést 1964-ben. (KŐSZEGI 1997) A Ha B elejére (Vál I-II. átmeneti időszak) keltezett leletek a Sopron utcai anyaggal feleltethetők meg, a két közeli lelőhely minden bizonnyal egyazon telephez tartozott.

Az ásatási területen meglepően magasan jelentkezett a bolygatatlan löszös altalaj (a telek keleti felületein már 25-30 centiméter mélységben!), ami arra utal, hogy az újkori építkezések jórészt elpusztították a Duna egykori árteréből kiemelkedő, lágymányosi dombsorként ismert eredeti terepszinteket.

A környező telkeken a későbbiekben esedékes feltárásokon, leletmentéseken erre a tényre mindenképpen figyelni kell.

Beszédes József – Szilas Gábor

Irodalom:

KŐSZEGI 1997 – Kőszegi F.: Kora- és későbronzkori telepmaradványok a Budapest, XI. ker.-i Sztregova úton. *BudRég* 31 (1997) 229–245.

18. Budapest, XIV. ker. Istvánmezei út – Dózsa György út (Népstadion, Hrsz.: 32826)

A Magyar Sport Háza Ingotlanfejlesztő és Ingotlanhasznosító Rt. a GylSM megbí-

zásából új Szövetségi Székház tervezését és kivitelezését kezdte meg a Budapest XIV. ker. Dózsa György út – Istvánmezei út által határolt területen (Népstadion és Intézményei).

A Budapesti Történeti Múzeum Ős- és Népvándorlás kori Osztálya szondázó jellegű régészeti feltárást végzett cca. 1000 négyzetméter területen.

A felületen átlagosan 25 centiméter vastagságú, füves humuszréteg alatt átlagosan 1 méter vastagságú építési törmelékes, salakos betöltés volt. Alatta éles vonallal elváható 60-80 centiméter vastag szürkésbarna homokos réteg, amelyet átlagosan 1 méter vastagságú, sárga homok réteg követ. A homokos réteg alatt 60 centiméter vastagságban barnás, kötött, iszapos réteg húzódik, amely alatt fokozatosan világosodva, vékonyan jelentkezik a sárga altalaj. A rétegek alján sárgás, kavicsos márgás réteg húzódik, mintegy 3 méter mélységben.

A területen régészeti objektum nem került elő. A mélyítés során egy újkori kőalapozás, egy meszesgödör és egy ciszterna maradványait tártuk fel. A mélyítésből előkerülő recens leletek (ón vagy ólom gyertyatartó petróleumlámpa és spiritalfűző, stb.) alapján a terület feltöltésére a II. Világháború után került sor.

Horváth M. Attila

19. Budapest, XXII. ker., Nagytétényi út 37–43. (Hrsz.: 232002/37)

A nagytétényi Campona bevásárlóközponttól északra tervezett építkezések miatt szükségessé vált a gerincút eddigi nyomvonalának módosítása, északabbra helyezése. Ez egyben új közművezetékek lefektetését is jelentette. A gerincút módosított nyom-

vonalához kapcsolódóan 2003. február 27. és március 25. között végeztünk feltárást a Campona 99 Kft. megbízásából. Az egyenként 70 méter hosszú, 5 méter széles kutatóárkokban (I. és II. árok) régészeti leletek nem kerültek elő, az egyetlen objektumot két egymással párhuzamosan futó, nagyjából kelet–nyugati irányú sekélyebb árok jelentette, amelyből leletanyag nem került elő. Az árkok beásása a szubhumusz felső részéből indult. Az egyik árok betöltése ráhúzódott a másikra, így a két árok feltöltése, vagy feltöltődése nem egyszerre történt (valószínűleg az árkok használati ideje is különböző). Az árkok legalján kavicsos betöltést tapasztaltunk. Mindkét árok alja a felszíntől 250 centiméter mélyre nyúlt és már az altalajba mélyült.

A terület rétegviszonyairól a következőket állapíthattuk meg. A felszíntől mérve 230–240 centiméterig helyenként törmelékes, legújabbkori feltöltés volt megfigyelhető, ezalatt sötétbarna őshumusz jelentkezett. Az őshumusz vastagsága körülbelül 30–40 centiméter volt, amely alatt már a sárga löszös altalaj húzódott. Az altalaj a II. számú kutatóárok Duna felé eső részén valamivel magasabban jelentkezett (220 centiméter mélyen), ami arra utal, hogy keletebbre egykor kisebb terep magasat, a Duna árteréből valószínűleg kiemelkedő szárazulat húzódott.

Beszédes József

20. Budapest, XXII. ker., Nagytétényi út 37–45. (Hrsz.: 232002/33 36)

A Tesco Global Rt. megbízásából 2003. március 13. és április 18. között végeztünk próbafeltárást az építendő Tesco áruház területén.

A mintegy egy hónapig tartó munkánk során 1580 négyzetméter terület átkutatására volt lehetőségünk. Régészeti objektumokat, leleteket nem találtunk. A felszíni kevert, törmelékes, helyenként murvás legújabb kori feltöltés alatt vékony humusz réteg jelentkezett, ezalatt pedig a sárga altalaj volt megfigyelhető. Az altalaj alatt 100–120 centiméter mélységben az Ős-Duna kavicsos folyammedre jelentkezett.

Beszédes József

21. Budapest, XXIII. ker, Soroksár

A Budapest XXIII. ker., Soroksár, Ócsai út – M0-autóút – Kelebia–Bp. vasútvonal közötti területen a Vecsés – Budafok DN 400, a Vecsés – Csepel DN 400 és a TI-GÁZ Soroksár – Dunaharaszti DN 200 méretű gázszállító távvezetéknek a BILK Logisztikai Rt. területével érintett szakaszán a Budapesti Intermodiális Logisztikai Központ Rt. BILK beruházásában a említett gázvezetékek áthelyezése miatt 2003. szeptember 9–12. között régészeti leletmegfigyelésre került sor. A területre, amely az M0-ás autóút soroksári lejtőjének déli végében kezdődik és körülbelül 550 méter hosszan az autóút mentén húzódik egy eddig egyenes vonalban haladó gázvezeték helyezni át, hogy a BILK terminál-parkolóját a jövőben továbbfejleszthessék.

Négynapos leletmegfigyelésünk alkalmával egy körülbelül 450–500 méter hosszan fekvő 11 vagy 12 árokból álló rendszert találtunk és dokumentáltunk. Az árkok betöltése egységesen homogén barna homok volt, leletek vagy rétegződés nélkül. Megállapítottuk, hogy a terület középső részén látható lépcsőzetes felszín

akár mesterséges is lehet, mert formájában nagyon hasonlít a korai földművek sáncaira. Ezt alátámasztani látszik, hogy ez a domb az autópályán túl is megtalálható, metszete talán itt rajzolódik ki a legszelvényben, és több száz méteren keresztül látható még. Jelen megfigyelésünk alkalmával nem volt lehetőségünk a többi terület bejárására, a feltételezett sánc követésére, de ez a későbbiekben semmiképpen sem lenne haszontalan.

Az árkok szabályossága és az egymáshoz, valamint a felszínhez viszonyított helyzete azok egykorúsága mellett szól. A kevés lelet közül a finoman iszapolt szürke kerámia késő kelta, a barnás-vörös, durva homokkal soványított töredékek pedig szarmaták. Ezt az árok rendszert a kevés lelet (néhány szórványos szürke illetve vörösesbarna cseréptöredék az 1. objektum felső szintjében illetve az árkok környé-

kén) alapján feltételelesen a római korra, esetleg a népvándorlás korára keltezi.

A közelben az Ócsai út 17. szám alatt Nagy Margit tárt fel korábban szarmata leletanyagot, 1999-ben pedig a Pest Megyei Múzeumok Igazgatóságának régészei a Vecsés-Csepel II. gázvezeték építésekortaláltak ugyancsak szarmata leleteket. Területünk közvetlen közelében 1988-ban pedig Pető Mária tárta fel a soroksári lehajtó területén Soroksár I/b szakasz csomóponti lelőhely lelőhelynévvel egy szarmata település számos objektumát, köztük több félig földbemélyített házat. Ez megerősíteni látszik az árkok datálását, bár azok mérete messze túlhaladja egy falu védelmi szükségleteit. Ennél pontosabbat csak egy nagyobb felületű és hosszabb ideig tartó kutatás állapíthat meg.

Horváth László András

Locations of and results from small-scale excavations conducted by the Aquincum Museum in 2003

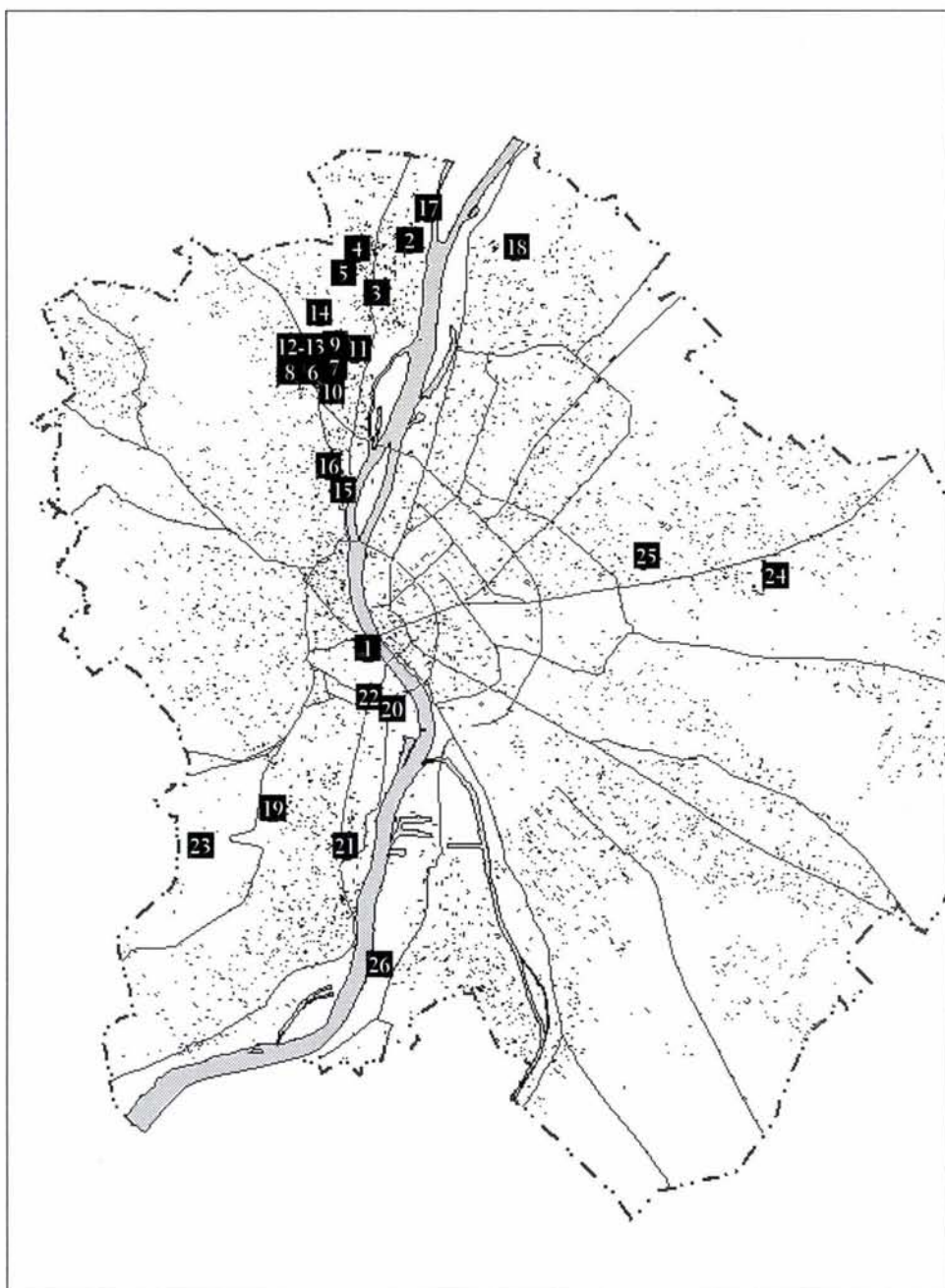
(Marked as numbers on page 178)

1. Bp. III, Árpád Street – Ipartelep Street – Ságvári Endre Street (Ln: 63902/6): scattered Roman period finds (*Gábor Szilas*)
2. Bp. III, 3–5 Piroska Street (Ln: 63573): scattered Prehistoric and Roman period finds (*Orsolya T. Láng – András László Horváth*)
3. Bp. III, 22 Csillaghegyi Road (Ln: 19910/18-19): ditch system, Prehistoric and Roman period find material (*Orsolya T. Láng*)
4. Bp. III, 1 Rádl árok Street (Ln: 18634/4): scattered Roman period finds (*Gábor Lassányi – Paula Zsidi*)
5. Bp. III, 56–58 Hunor Street (Ln: 18765/1, 18767): scattered Roman period finds (*Zoltán Kárpáti – Anikó Tóth*)
6. Bp. III, 130 Bécsi Road (Ln: 16213): Roman layer and remains of Roman period wood (*Anita Kirchhof – András László Horváth*)
7. Bp. III, 25 Tímár Street – 12a-b Zápor Street (Ln: 17506, 17505): Roman layer, no archaeological features (*Anita Kirchhof*)
8. Bp. III, 6–8 San Marco Street (Ln: 17515): Roman period layers at low levels were not disturbed by the construction work (*Anita Kirchhof*)
9. Bp. III, 17 Kiscelli Alley (Ln: 16391/8): no archaeological features (*Anita Kirchhof*)
10. Bp. III, 47 Szépvölgyi Road (Ln: 14868/27): no archaeological features (*Tibor Hable*)
11. Bp. III, broadening of the northern side of Szépvölgyi Road (Ln: 14866/1): undateable wall remains (*Tibor Hable*)
12. Bp. III, 13–15 Kecse Street (Ln: 14733/7): Roman and modern scattered find material (*Tibor Hable*)
13. Bp. III, 267 Bécsi Road (Ln: 16895/3): Roman period layers at low levels were not disturbed by the construction work (*Annamária R. Facsády*)
14. Bp. III, 337 Bécsi Road (Ln: 19907/1): Prehistoric and Roman period layers (*Orsolya T. Láng*)
15. Bp. X, 43–47 Jászberényi Road (Ln: 41007/1): Avar period ceramics (*László Reményi*)
16. Bp. X, 210 Keresztúri Road (Ln: 42537): scattered Sarmatian ceramics (*László Reményi*)
17. Bp. XI, 61 Sopron Street (Ln: 3838/3): late Bronze Age pits (*József Beszédes – Gábor Szilas*)

18. Bp. XIV, Dózsa György Road – Istvánmezei Road (Ln: 32826): Modern layers
(*Attila Horváth M.*)
19. Bp. XXII, 37–43 Nagytétényi Road (Ln: 232002/37): undateable ditches
(*József Beszédes*)
20. Bp. XXII, 37–45 Nagytétényi Road (Ln: 232002/33 36): no archaeological features
(*József Beszédes*)
21. Bp. XXIII, Soroksár: ditch system, late Celtic, Sarmatian ceramics
(*András László Horváth*)

**Az Aquincumi Múzeum régészeti célú
megfigyelései 2003-ban**
**Archaeological observation work carried out by the
Aquincum Museum in 2003**

1. Bp. I. Gellérthegy, Orom utca,
Hrsz.: 5317 (*Maráz Borbála*)
2. Bp. III. Püskösdűfői strand
(*T. Láng Orsolya*)
3. Bp. III. Római strandfürdő, Hrsz.:
23113/7 (*T. Láng Orsolya*)
4. Bp. III. Valéria utca, Hrsz.: 61440/26.
(*T. Láng Orsolya – Kirchhof Anita*)
5. Bp. III. Papírgyári út 58–59.
(*T. Láng Orsolya*)
6. Bp. III. Gyógyszergyári út 19/A.,
Hrsz.: 18829/46 (*T. Láng Orsolya*)
7. Bp. III. Zay utca 24–26., Hrsz.:
18822/9 (*T. Láng Orsolya*)
8. Bp. III. Jablonka út, csatornaépítés,
Hrsz.: 16791/2 (*T. Láng Orsolya*)
9. Bp. III. Névtelen utca 19906/9.
(*T. Láng Orsolya*)
10. Bp. III. Bécsi út 224., Hrsz.: 16849
(*T. Láng Orsolya*)
11. Bp. III. Kiscsikós köz 3–5., Hrsz.:
19719/01; 19719/11
(*T. Láng Orsolya*)
12. Bp. III. Bojtár utca 58–60.
(*T. Láng Orsolya*)
13. Bp. III. Gyógyszergyári út
(*T. Láng Orsolya*)
14. Bp. III. Keled utca, Hrsz.: 22661/15
(*T. Láng Orsolya*)
15. Bp. III. Bécsi út 163.
(*Madarassy Orsolya*)
16. Bp. III. Montevideo utca
(*Facsády Annamária*)
17. Bp. III. Királyok útja 289.,
gázvezeték fektetés
(*Szilas Gábor*)
18. Bp. IV. Káposztásmegyér, Hrsz.:
76512/217,220, 250,251,221,224
(*Szilas Gábor*)
19. Bp. XI. Péterhegyi utca 52.
(*Szirmai Krisztina*)
20. Bp. XI. Október 23. utca
(*Szilas Gábor*)
21. Bp. XI. ker. Galvani út – Kitérő út
között (*Beszédes József*)
22. XI. Bocskai úti villamos végállomás
(*Szilas Gábor*)
23. Bp., XI. ker. Kamaraerdő, Hrsz.:
314/1, 24, 26, 33, 34, 37–48
(*Beszédes József – Horváth László
András – Maráz Borbála*)
24. Bp. XVI. Veres Péter utca – Bö-
kényföldi út, távközlési alépítmény
kiépítése (*Horváth M. Attila*)
25. Bp. XIV. Gvadányi utca – Jeszenák
utca 105. (*Szilas Gábor*)
26. Bp. XXI. Rózsa utca – Hőerőmű,
gázvezeték (*Horváth M. Attila*)

Az Aquincumi Múzeum régészeti célú megfigyelései
Archaeological observation work carried out by the Aquincum Museum

Rövidítésjegyzék Abbreviations

ActaArchHung	– Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae (Budapest)
Aqfüz	– Aquincumi füzetek. A BTM Aquincumi Múzeumának ásatásai és leletmentései (Budapest)
AqMúz	– Aquincumi Múzeum
ArchÉrt	– Archaeológiai Értesítő (Budapest)
BJ	– Benda Judit
BudRég	– Budapest Régiségei (Budapest)
CommArchHung	– Communicationes Archaeologicae Hungariae (Budapest)
DissPan	– Dissertationes Pannonicae (Budapest)
Drg	– Dragendorff
HKK	– H. Kérdő Katalin
HMA	– Horváth M. Attila
HOMÉ	– Hermann Ottó Múzeum Évkönyve
HT	– Hable Tibor
KA	– Kirchhof Anita
NM	– Németh Margit
RLiÖ	– Römische Limes in Österreich (Bécs)
SlovArch	– Slovenska Archaeologica
TJA	– Tóth János Attila
VA	– Véghe András